

1749 E

SUOMEN KANSANVALTUUSKUNNAN

EHDOTUS

SUOMEN VALTIOSÄÄNNÖKSI

ESITETTY TYÖVÄEN PÄÄNEUVOSTOLLE TARKASTETTAVAKSI
JA PÄÄTETTÄVÄKSI YLEISTÄ KANSANÄÄNES-
TYSTÄ VARTEN

HELSINGISSÄ, 1918
SUOMEN KANSANVALTUUSKUNNAN KIRJAPAINOSSA

Suomen Valtiosäännön ehdotus.

Sitten kun Suomen työtätekevä kansa on kukistanut sortovallan ja kunnialla voittanut kansan viholliset, esitetään viipymättä Suomen kansan hyväksyttäväksi uusi Valtiosääntö tämän maan pysyväksi ja ainoaksi perustuslaiksi. Sen hyväksymisestä toimitetaan mahdollisimman pian tänä keväänä yleinen kansanäänestys koko maassa. Kaikki Suomen kansalaiset, jotka ennen nyt kuluvaan vuoteen ovat täyttäneet kaksikymmentä ikävuotta, ovat siihen kansanäänestykseen oikeutetut ottamaan osaa. Siinä tulee siis Suomen kansan enemmistö selvästi osoittamaan julki, tahtooko se todellista kansanvaltaa ja minkä vertainen osa siitä enää kannattaa kukistunutta herravaltaa.

Suomen Kansanvaltuuskunta on tätä varten jo valmistanut ehdotuksensa Suomen Valtiosäännöksi ja esittänyt sen tänä päivänä Työväen Pääneuvostolle. Tämä Kansanvaltuuskunnan ehdotus nyt julkaistaan tässä ohella kokonaisuudessaan. Sitten kun Työväen Pääneuvosto on sen tarkastanut ja kohta kohdalta päättänyt, julkaistaan se lopullisessa muodossaan vielä ennen kansanäänestystä kansan arvosteltavaksi, sekä määrätään päivä, milloin kansanäänestys on tapahtuva.

Suomen miehet ja naiset! Teissä on nyt vielä niitäkin, jotka epätietoisina tahi valheellisten tietojen eksyttäminä vierotte työväenluokan vaatimaa kansanvaltaa. Punnitkaa nyt ajoissa, tokko tahdotte tähän maahan suurten yhtiöherrain, pankkikapitalistien ja rusthollarien ahnetta mielivaltaa, tokko tahdotte virkavallan herruutta ja puolimuukalaisten aatelisherrain sortovaltaa. Vapaaan Suomen vapaa työmies ei sellaista iestä hartioillaan siedä, vaan taistelee loppuun asti oikean vapautensa ja kan-

sanvallon puolesta. Astukaa tekin epätietoiset ja eksytetyt kansalaiset todellista kansanvaltaa vaatimaan! Niin tulee nopeammin loppu nykyisestä kansalaisveren vuodatuksesta, johon taantumuksellisten herrain hankkeet kansamme syöksivät.

Ainoastaan nopeasti alkava kansanvaltainen edistys voi nopeasti korjata taistelun hävitykset ja luoda haavat umpeen. Ainoastaan työväenluokan uudestirakentava työ, sen vallankumouksen siunattujen saavutusten turvaaminen, sen oikeuden ja ihanteiden toteuttaminen, voi auttaa kansamme kauniimpaan tulevaisuuteen.

Helsingissä, 23 päivänä helmikuuta 1918.

SUOMEN KANSANVALTUUSKUNTA.

KULLERVO MANNER.
EERO HAAPALAINEN.
LAURI LETONMÄKI.
ANTTI KIVIRANTA.
J. H. LUMIVUOKKO.
EVERT ELORANTA.
EMIL ELO.
EDVARD GYLLING.

YRJÖ SIROLA.
ADOLF TAIMI.
O. W. KUUSINEN.
JALO KOHONEN.
O. TOKOI.
KONSTANTIN LINDQVIST.
MATTI TURKIA.

Suomen Valtiosääntö.

I Luku.

Yleisiä säännöksiä.

1 §.

Suomi on tasavalta, jonka valtiomuoto on vahvistettu tässä perustuslaissa.

2 §.

Kaikki valtiovalta kuuluu kansalle, jonka edustajana korkeinta valtaa käyttää Suomen Kansaneduskunta, Valtiosäännön perustuksella ja kansan päätösten mukaan.

3 §.

Suomen kansalaisoikeus on jokaisella, joka on suomalaisista vanhemmista syntynyt taikka lain mukaan Suomen kansalaiseksi otettu.

4 §.

Suomessa olkoon jokaiselle taattuna hengen turva ja ruumiillinen loukkaamattomuus sekä kunnian ja vapauden tasa-arvoinen oikeus lain mukaan.

5 §.

Jokainen Suomen kansalainen on oikeutettu oleskelemaan Suomessa, vapaasti täällä valitsemaan asuinpaikkansa ja kulkemaan paikkakunnasta toiseen. Samoin on Suomen kansalainen oikeutettu vapaasti matkustamaan maasta pois.

6 §.

Jokaisella olkoon uskonnon vapaus. Jokaisella Suomen kansalaisella on oikeus luopua siitä uskontokunnasta, johon kuuluu.

7 §.

Jokaisella olkoon sanan vapaus sekä oikeus kirjallisen ja kuvallisen esityksen painosta julkaisemiseen kenenkään sitä ennakolta estämättä.

8 §.

Kaikilla olkoon oikeus edeltäpäin lupaa hankkimatta pitää kokouksia ja perustaa yhdistyksiä.

9 §.

Valtiolla ja muilla julkisilla yhdyskunnilla on oikeus hankkia omaisuutta ja ryhtyä tai ottaa osaa taloudellisiin yrityksiin.

10 §.

Suomessa on työntekijöillä lakkovapaus ja oikeus työnseisauksen aikana työpaikan luona pitää silmällä työssä kävijöitä sekä kehoittaa heitä luopumaan työstä; samoin on heillä oikeus suullisesti ja kirjallisesti kehoittaa kansaa vieromaan työnseisauksen alaista liikettä sekä sen isännistöä ja avustajia tahi sen tavaroita.

Tämän estämättä olkoon voimassa, mitä lailla erikseen säädetään lakkovapauden käytöstä sellaisissa tapauksissa, jolloin äkillisestä lakon teosta ilmeisesti johtuisi välitöntä hengen vaaraa.

11 §.

Kaikki julkisen vallan ase- ja järjestysvoima olkoon siviilihallinnon alainen, jota sotilashallinnolla tai sota-oikeudella älköön syrjäytettävä tai korvattako. Julkisen vallan ase- ja järjestysvoima älköön sekaantuko työriitaisuuksiin.

Yksityispoliisin toiminta on kielletty.

12 §.

Älköön syyttömästi ketään vangittako, älköönkään ketään vangittuna pidettävä ilman että, niin pian kuin mahdollista on, toimitetaan oikeudellinen tutkimus hänen syyllisyydestään.

Älköön keltään velan tähden vapautta riistettävä.

13 §.

Älköön Suomessa ketään tuomittako muussa oikeudessa kuin siinä, jonka alainen hän maan lain mukaan on.

Ilman säännöllistä oikeudellista tutkintoa taikka vastoin valamiehистön lausuntoa, sitten kun sellainen on asetettu, älköön Suomessa ketään julistettako rikokseen syypääksi.

14 §.

Älköön ketään tuomittako rikoksesta kuolemanrangaistukseen taikka mihinkään ruumiin loukkausta tahi terveyden vauriota aiheuttavaan rangaistukseen.

15 §.

Älköön Suomessa koskaan sellaista lakia säädettävä, älköönkään kukaan julkisen toimen hoitaja niin menetelkö, että tulisi sorretuksi toista kieltä puhuvan vähemmistön äidinkielen oikeus. Vähemmistön omankielisen sivistyksen hyväksi toimivia opetuslaitoksia avustettakoon yleisillä varoilla oikeuden ja kohtuuden mukaan.

II Luku.

Suomen Kansaneduskunta.

16 §.

Suomen Kansaneduskunta on yksikamarinen. Siihen kuuluu kaksisataa jäsentä, jotka valitaan, väestön lukumäärän mukaan eri vaalipiireissä, yleisillä välittömillä ja suhteellisilla vaaleilla joka kolmas vuosi.

Kansaneduskunnalla on kuitenkin oikeus määrätä uudet vaalit toimitettavaksi jo ennen kolmivuotiskauden päättymistä.

Äänestys vaaleissa olkoon salainen.

17 §.

Oikeutettu valitsemaan kansanedustajaa, kuin myös ottamaan osaa yleiseen kansanäänestykseen, on jokainen Suomen kansalainen, joka ennen vaalivuotta on täyttänyt kaksikymmentä vuotta.

Ainoastaan laillisen tuomion nojalla voidaan Suomen kansalainen julistaa, määrääjäksi, kelpaamattomaksi kansanedustajaa valitsemaan ja kansanäänestykseen osaaottamaan.

Äänioikeus olkoon jokaisella yhtäläinen.

18 §.

Kansaneduskunta kokoontuu valtiopäiville vuosittain laissa määrättyinä päivinä tahi ennenkin, milloin enemmistö sen jäsenistä tarpeellisena pitää, sekä lopettaa istuntonsa oltuansa säädetyn ajan koossa joko yhteen menoon taikka väliajoin oman päätöksensä mukaan.

19 §.

Ehdotuksia Kansaneduskunnalle kaikista valtiopäivillä päätettävistä asioista ovat oikeutetut tekemään Kansanvaltuuskunta, kansanedustajat ja Kansaneduskunnan valiokunnat.

Sitäpaitsi on kansalla välittömästi käytettävänä sellainen aloteoikeus, kuin tämän Valtiosäännön III:nnessä luvussa säädetään.

20 §.

Kansaneduskunta valitsee keskuudestaan suhteellisilla vaaleilla valiokuntia asioita valtiopäivillä valmistelevaan ynnä muita määrättyjä tehtäviä varten.

Kaikilla varsinaisilla valtiopäivillä on valittava ainakin suuri valiokunta, ulkoasiainvaliokunta, valtiovarainvaliokunta ja valvojavaliokunta, joista kaksi viimeksimainittua säännöllisesti ja tarpeen vaatiessa muukin valiokunta on toimesta myöskin silloin kun Kansaneduskunta ei ole koolla.

Valvojavaliokuntaan, jonka on Kansaneduskunnan puolesta lähinnä valvottava ylintä hallintoa ja lainkäyttöä maassa, kuuluu neljätoista jäsentä, ja toimii valiokunta, milloin yhteistä kokousta ei tarvita, jakaantuneena kahteen osastoon, hallinnonvalvojakuntaan ja lainvalvojakuntaan.

21 §.

Lainsäädännöllisiä uudistuskysymyksiä tutkimaan ja valmistamaan niistä ehdotuksia valtiopäiväkäsittelyn pohjaksi voivat Kansaneduskunnan

valiokunnat tarpeen mukaan asettaa komiteoja, joihin, samoin kuin muihinkin samallaisessa tarkoituksessa asetettuihin valtion komiteoihin sekä pysyväisiin lainvalmistelukuntiin, valittakoon eri puolueiden kannatusta nauttivia jäseniä, mikäli mahdollista, samassa suhteessa kuin heitä on Kansaneduskunnan valiokunnissa. Vastaava suhteellisuus on otettava huomioon myös niiden tutkijakuntain kokoonpanossa, joita Kansaneduskunta tahi sen valiokunnat asettavat erityisten sattuneiden tapausten selvittämiseksi.

22 §.

Valtiopäivillä ovat ennen muita asioita käsiteltävät kansan aloitteet, Kansanvaltuuskunnan ehdotukset sekä lainvalmistelua varten asetetuissa valtion komiteoissa valmistetut lakiehdotukset. Kansaneduskunta voi päättää, että muukin asia on käsiteltävä kiireellisesti.

23 §.

Kun Kansaneduskunnan täysi-istunnossa päätös tehdään äänestämällä, on pöytäkirjaan merkittävä, mitä ehdotusta kukin äänestykseen osaaottanut kansanedustaja on kannattanut.

24 §.

Kansaneduskunnan lainsäädäntöoikeuden ala on rajoittamaton.

Laki tai asetus, joka tätä ennen on valtiopäivillä säädetty taikka kansanäänestyksessä hyväksytty, voidaan muuttaa tai kumota säätämällä uusi laki.

Kun lainsäätämiskysymys koskee uutta asiaa, josta ei ennestään ole säännöksiä annettu, voi Kansaneduskunta säätää siitä, asian laadun mukaan, lain tai asetuksen.

25 §.

Asioista, jotka ennestään ovat hallinnollisilla säännöksillä järjestetyt, voi Kansaneduskunta säätää asetuksia, ellei jostain asiasta katso lakia tarvittavan. Asetuksella annetaan myös lähempiä määräyksiä lakien täytäntöön panosta, valtion omaisuuden hoidosta sekä virastojen ja muiden julkisten laitosten järjestysmuodosta ja toiminnasta.

Asetukseen älköön otettako säännöstä, joka tarkoittaa lain muutosta.

26 §.

Valtiopäiväin väliajalla on Kansanvaltuuskunta oikeutettu väliaikaisesti antamaan Kansaneduskunnan päätösvaltaan kuuluvia asetuksia ja määräyksiä, jotka eivät lykkäystä siedä, samoin kiireellisissä tapauksissa asettamaan väliaikaisia hoitajia niihin avoimiin toimiin, jotka ovat Kansaneduskunnan täytettävät. Kansanvaltuuskunnan päätökset näissä asioissa ovat heti valtiopäiväin kokoonnuttua Kansaneduskunnan vahvistettaviksi esitettävät.

Lailla tai asetuksella taikka Kansaneduskunnan määräyksellä voidaan myös jättää Kansanvaltuuskunnan tehtäväksi erityisten säännösten tahi lähempäin ohjeiden antaminen määrätyissä asioissa.

Kansaneduskunta voi, milloin tahtoo, ottaa näitä kuten muitakin asioita koskevat Kansanvaltuuskunnan päätökset tarkastaakseen ja silloin ne joko vahvistaa tahi kumota taikka toisin määrätä.

27 §.

Jos valtiopäivillä syntyy kysymys siitä, onko asiasta säädettävä laki, vai voidaanko siitä säätää asetus tahi antaa Kansaneduskunnan määräys, kysyttäköön lausuntoa valvojavaliokunnalta, jonka jälkeen Kansaneduskunta ratkaiskoon kysymyksen.

Kun Kansaneduskunta on lain tai asetuksen säätänyt taikka määräyksensä antanut, ei millään tuomioistuimella tahi muulla viranomaisella ole oikeutta panna sen laillisuutta kyseenalaiseksi ja olla sitä noudattamatta tahi estää sen täytäntöön panoa.

28 §.

Tämän Valtiosäännön muuttaminen, selittäminen tahi kumoaminen alkoon tapahtuko muutoin kuin Kansaneduskunnan säätämällä perustuslailla, jonka kansa yleisessä äänestyksessä vahvistaa äänioikeutettujen kansalaisten äänen enemmistöllä.

29 §.

Kun perustuslaki valtiopäivillä säädetään, on sitä koskeva ehdotus, tullaksensa Kansaneduskunnan päätökseksi, lopullisessa muodossaan äänen enemmistöllä hyväksyttävä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin uusien

vaalien jälestä kokoontuviin valtiopäiviin sekä silloin muuttamatta hyväksyttävä päätöksellä, jota kannattaa vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

Kuitenkin ratkaiskoon Kansaneduskunta tällaisen asian jättämättä ehdotusta lepäämään, jos asiasta on kansan alote tehty taikka jos asia täysi-istunnossa julistetaan kiireelliseksi päätöksellä, jota vähintään viisi kuudesosaa annetuista äänistä kannattaa. Tässäkin tapauksessa on ehdotus, tullaksensa päätökseksi, hyväksyttävä vähintään kahden kolmasosan enemmistöllä annetuista äänistä.

30 §.

Kun muita lakeja tai asetuksia valtiopäivillä säädetään, eikä ole kysymyksessä sellainen asia, jonka käsittelystä tässä Valtiosäännössä erikseen toisin määrätään, päättäköön Kansaneduskunta ne yksinkertaisella äänten enemmistöllä, siihen katsomatta, minkäluontoisia voimassaolevia lakeja, perustuslakien säännöksiä tai muita, niillä muutetaan tahi kumotaan.

31 §.

Jos lakiehdotusta, sitten kun se on valtiopäivillä lopulliselta sanamuodoltaan hyväksytty, vaaditaan jätettäväksi lepäämään ja tätä vaatimusta kannattaa vähintään kolmasosa Kansaneduskunnan kaikista jäsenistä, jää lakiehdotus lepäämään ensimäisiin uusien vaalien jälestä kokoontuviin valtiopäiviin, jolloin sitä älköön enää jätettäväksi lepäämään, ellei siihen ole muutoksia tehty.

Älköön vaadittako lepäämään asetusehdotusta eikä sellaista ehdotusta, joka tarkoittaa Kansaneduskunnan määräystä taikka säännöksiä, joiden mukaan suostuntaa tai muuta veroa on suoritettava, taikka valtiolainan ottamista.

32 §.

Ehdotus uudesta tai lisäystä tullista tahi muusta välillisestä verosta katsottakoon rauenneeksi, ellei sitä Kansaneduskunnassa kannata vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

33 §.

Tullien määräämisessä ja niistä toisten valtioiden kanssa sopimuksia tehtäessä pidettäköön periaatteena, että kansan yleisesti tarvitsemat kulutustavarat mikäli mahdollista tulevat joko tullivapaiksi tahi entisten tullien alennuksista osallisiksi, sekä niinikään tärkeimpäin kotimaisten teollisuudenhaarain ja maatalouden tuotantoaan varten tarvitsemat aineet ja välineet pääsevät mahdollisimman alhaisilla tullimäärillä tahi tullivapaasti maahan.

34 §.

Kansaneduskunta päättää vuosittain valtion tulo- ja menosäännön lähinnä seuraavaa kalenterivuotta varten.

Voimassa olevia lakeja tai asetuksia, valtion sitoumuksia tahi Kansaneduskunnan määräyksiä ei kumota eikä muuteta tulo- ja menosäännön kautta, johon sen vuoksi otettakoon kaikki niissä edellytetyt valtion tulot ja menot, sellaisina kuin ne voidaan arvioida.

35 §.

Tulo- ja menosäännössä osoitettakoon ennakolta arvaamattomia menoja sekä menosäännössä olevain määrärahain välttämättömiksi osoitettavia ylityksiä varten erityinen määräraha, jonka käyttämisestä päättäköön valtiovarainvaliokunta.

36 §.

Jos päätettyyn tulo- ja menosääntöön havaitaan varainhoitovuoden varrella välttämättä tarvittavan muutoksia, tehköön valtiovarainvaliokunta Kansaneduskunnalle ehdotuksen lisäykseksi tulo- ja menosääntöön.

37 §.

Kaikki sopimukset toisten valtioiden kanssa ovat esitettävät Kansaneduskunnan päätettäväksi tahi, ellei siihen ole tilaisuutta, alistettavat sen vahvistettaviksi.

38 §.

Ehdotus sopimukseksi, joka tarkoittaa Suomen alueen rajan muuttamista tahi muuta valtiollista sopimusta toisen valtion kanssa taikka sel-

laisen sopimuksen vahvistamista, katsottakoon rauenneeksi, ellei sitä Kansaneduskunnassa kannata vähintään kaksi kolmasosaa annetuista äänistä.

39 §.

Niin valtiollisia kuin taloudellisia sopimuksia tarkoittavissa neuvotte-
luissa toisten valtain edustajien kanssa ynnä muissa kansainvälisissä
neuvottelukokouksissa, mikäli ne eivät tarkoita vain valmistelua viral-
lisiä neuvottelukokouksia varten, olkoon, milloin se käy päinsä, Suomea
edustamassa neuvottelukunnat, joiden kokoonpanossa on mahdollisuuden
mukaan otettu huomioon eri puolueiden voimasuhteet Kansaneduskunnassa.

Jos kansainvälisissä suhteissa on Suomen valtiovallan puolesta valtuu-
tettujen kautta jotain sitovasti päätettävä, ilman että voidaan edeltäpäin
yksityiskohtia myöten määritellä heidän tehtävänsä, käytettäköön val-
tuuskuntaa, jonka kokoonpanossa on huomioon otettu, mitä edellä on neu-
vottelukunnasta sanottu.

40 §.

Kansaneduskunta varjeltakoon ja vahvistakoon Suomen vapautta, kos-
kemattomuutta ja puolueettomuutta, ja hankkikoon vahvistukseksi myös
kansainvälisiä takuita, Suomen kansan menestyksen mukaisilla ehdoilla.

Jos niin kävisi, että Suomea uhkaisi sodan vaara taikka muuten vie-
raan vallan sotajoukkojen tunkeutuminen Suomen alueelle, koettakoon
Kansaneduskunta saada sellaisen onnettomuuden vältetyksi tahi, jos se
sittenkin tapahtuu, mahdollisimman pian palautetuksi Suomen koskemat-
tomuuden.

41 §.

Edellisessä pykälässä mainituissa tapauksissa olkoon Kansaneduskun-
nalla valta, jos vaaran torjumiseksi on välttämätöntä, antaa sitä varten
tarpeellisia väliaikaisia määräyksiä, joilla voidaan rajoittaa kansalaisten
oikeuksia enemmän kuin yleisen lain säännökset myöntävät, vieläpä äärim-
mäisessä tapauksessa niitäkin oikeuksia, jotka ovat säädetyt tämän Val-
tiosäännön 5, 7, 8, 10 ja 11 §:ssä. Ehdotus väliaikaiseksi määräykseksi
katsottakoon kuitenkin rauenneeksi, ellei sitä kannata vähintään kolme
neljäsosaa kaikista Kansaneduskunnan jäsenistä.

Väliaikaiset määräykset on vaaran ohimentyä viipymättä julistettava lakanneiksi.

42 §.

Jos kävisi ilmi, että harvainvaltaa tavoittelevat ainekset ovat rohjonneet ryhtyä valmistamaan uhkaavaa kapinaa tämän Valtiosäännön kumoamiseksi, olkoon Kansaneduskunnalla samallinen valta välttämättömän väliaikaisten määräysten antamiseen kuin edellisessä pykälässä sanotaan.

43 §.

Jos niin uskomatonta tapahtuisi, että itse Kansaneduskunnan enemmistö julkenisi syrjäyttää koko tämän Valtiosäännön tahi ilmeisesti tahallaan rikkoa tässä perustuslaissa olevia määräyksiä saadakseen aikaan harvainvaltaisen järjestyksen maassa, niin kansa nousee ja hajoittakoon sen eduskunnan sekä pitäköön huolen, että kolmen kuukauden sisällä toimitetaan uudet Valtiosäännön mukaiset kansanedustajain vaalit.

Näissä vaaleissa valitut kansanedustajat kokoontukoot valtiopäiville yhden kuukauden sisällä ja ensi tehtäväkseen antakoot kansalle kukin allekirjoittamansa juhlallisen vakuutuksen, jossa sanotaan:

»Ellen kansanäänestyksessä hyväksytyn Valtiosäännön mukaista kansan valtaa uskollisesti edusta, olen kansan tuomion ansaitseva.»

44 §.

Saman juhlallisen vakuutuksen kuin edellä on mainittu antakoot myös kaikki ne kansanedustajat, jotka ensimmäisen kerran tämän valtiosäännön mukaan valitaan, heti saavuttuaan valtiopäiville Kansanvaltuuskunnan määräämänä päivänä.

Jos joku heistä ei tätä vakuutusta anna tahi muusta kuin Kansaneduskunnan hyväksymästä syystä jää valtiopäiville saapumatta, voi Kansaneduskunta julistaa hänet edustajatoimensa menettäneeksi, älköönkä hänen sijaansa varajäsentäkään kutsuttako.

III Luku.

Kansan alote ja kansan päätös.

45 §.

Kun vähintään kymmenentuhatta kansalaista, joilla on valtiollinen äänioikeus, allekirjoittamansa asiakirjan kautta esittää Kansaneduskunnalle ehdotuksen haluamansa lain säätämisestä, on tämä kansan alote valtiopäivillä kiireellisenä asiana käsiteltävä.

46 §.

Jos sama kansan alote sisältää useampia asioita, jotka eivät yhteen sovellu, eroittakoon Kansaneduskunta ne toisistaan ja käsiteltäköön kutakin erikseen niinkuin siitä olisi tehty eri alote.

Ellei kansan alote jo sisällä lain muotoon valmistettua ehdotusta, antakoon asianomainen Kansaneduskunnan valiokunta erityisen komitean tehtäväksi kiireellisesti valmistaa sen mukainen lakiehdotus.

47 §.

Kansan aloitteen kautta esille tullut lakiehdotus on valtiopäivillä käsiteltävä samassa järjestyksessä kuin muista lainsäädäntöesityksistä on voimassa, mutta älköön sitä lepäämään jätettävä.

48 §.

Ellei Kansaneduskunnan päätös asiasta tule kansan aloitteen mukainen ja vähintään kolmasosa Kansaneduskunnan jäsenistä vaatii kansanäänestystä, on kansan aloitteessa tarkoitetun ehdotuksen hyväksymisestä toimitettava kansanäänestys. Kansanäänestys on myös toimitettava, jos sitä kirjallisesti vaatii sellainen määrä kansalaisia, joka vastaa vähintään viittä sadasosaa viimeksi toimitettuihin kansanedustajain vaaleihin osaaottaneiden luvusta.

Jos Kansaneduskunta on kansan aloitteen johdosta hyväksynyt toisellaisen ehdotuksen, olkoon se kansanäänestyksessä vastaehdotuksena.

49 §.

Jos kansanäänestyksessä enemmistö hyväksyy kansan aloitteessa tarkoitetun ehdotuksen tahi vastaehdotuksen, on Kansaneduskunnan viivyttelemättä säädettävä kansan päätöksen mukainen laki.

50 §.

Valtiosäännön muuttamista tarkoittava laki on tässäkin tapauksessa vielä alistettava kansan vahvistettavaksi, niinkuin edellä 28 §:ssä on määrätty, ja voi Kansaneduskunta samalla, jos vähintään kaksi kolmasosaa sen jäsenistä hyväksyy samasta asiasta toisellaisen lakiehdotuksen, esittää kansalle vastaehdotuksena tämän lain vahvistamisen.

Siinä tapauksessa, että edellisessä pykälässä mainitussa kansanäänestyksessä on ehdotusta kannattanut enemmistö äänioikeutetuista kansalaisista, voi Valtiosäännönkin muuttamista tarkoittava, kansan päätöksen mukainen laki tulla voimaan ilman erityistä kansan vahvistamista, jos vähintään viisi kuudesosaa Kansaneduskunnan jäsenistä kannattaa sellaisen perustuslain viipymättä voimaan saattamista.

51 §.

Kansanäänestyksellä voidaan myös kumota ja peruuttaa mikä tahansa Kansaneduskunnan määräys, Kansanvaltuuskunnan tahi muun hallintoviranomaisen päätös taikka tuomioistuimen tuomio.

Vaatus kansanäänestyksen toimittamisesta tätä varten on jätettävä Kansanvaltuuskunnalle kahden kuukauden kuluessa siitä lukien kuin kumottavaksi tahdottu määräys tai tuomio on annettu tahi päätös tiedoksi saatettu, ja olkoon vaatimus niin monen kansalaisen allekirjoittama, että heidän lukumääränsä vastaa vähintään viittä sadasosaa viimeksi toimitettuihin kansanedustajain vaaleihin osaaottaneiden luvusta.

Kun tällainen vaatimus on esitetty, on siinä tarkoitetun päätöksen toimeenpano keskeytettävä ja kansanäänestyksellä ratkaistava sen kumoaminen tahi vahvistaminen. Kumpaa enemmistö äänestäjistä kannattaa, se olkoon kansan päätös ja astukoon voimaan heti.

IV Luku.

Hallinto- ja oikeuslaitos.

52 §.

Kaikki toimet maan hallinto- ja oikeuslaitoksessa täytettäköön ainoastaan määräajaksi, enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Jos entinen toimen hoitaja on tyydyttävästi täyttänyt tehtävänsä, voidaan hänet ottaa toimeen uudelleen.

Jos toimi joutuu vapaaksi ennen määräajan päättymistä, täytettäköön se ainoastaan jälellä olevaksi ajaksi.

53 §.

Jos se, joka on julkiseen toimeen asetettu, ei tyydyttävästi hoida tointansa, voidaan hänet erottaa ennen toimiajan päättymistä. Jos on voimassa irtisanomisaika ja hänet pidätetään toimestaan ennen sen päättymistä, saakoon hän palkan irtisanomisajalta, ellei ole tehnyt itseään syypääksi sellaiseen rikkomukseen, josta tuomioistuin tuomitsee hänet toimensa menettäneeksi.

Jos julkinen toimi on vaaleilla täytetty ja vähintään viidesosa vaaleihin osaaottaneiden luvusta vaatii uusia vaaleja ennen toimiajan päättymistä, toimitettakoon ne viipymättä.

54 §.

Sellaiseen julkiseen toimeen, joka täytetään vaaleilla tahi johon Kansaneduskunta toimen hoitajan asettaa, on ehdokaskelpoinen jokainen kansalainen, jolla on valtiollinen äänioikeus, ellei tuomioistuin ole tuominut häntä ehdokaskelpoisuuttaan menettäneeksi. Sellainen tuomio voidaan antaa vain määräajaksi.

55 §.

Julkisen toimen hoitaja vastaa toimenpiteestä, johon hän on ryhtynyt tahi jota hän päätöstä tehtäessä on kannattanut. Myöskin esittelijä on

siitä, mitä hänen esittelystään on päätetty, vastuunalainen, ellei hän ole pöytäkirjaan lausunut eroavaa mielipidettä.

56 §.

Jokainen, joka on vääryyttä tai vahinkoa kärsinyt julkisen toimen hoitajan lainvastaisen toimenpiteen tahi laiminlyönnin kautta, olkoon oikeutettu vaatimaan tätä tuomittavaksi rangaistukseen ja korvaamaan vahingon.

57 §.

Jos on epätietoista tahi riidanalaista, minkä viranomaisen toimivallan piiriin jokin asia on katsottava kuuluvan, ratkaiskoon kysymyksen Kansaneduskunnan valvojavaliokunta.

58 §.

Ylin toimeenpaneva valtioelin on Suomen Kansanvaltuuskunta, joka toimii Kansaneduskunnan valvonnan alaisena, vahvistetun ohjesääntönsä ja Kansaneduskunnan määräysten mukaan.

59 §.

Kansanvaltuuskunnan jäsenet valitsee Kansaneduskunta joka kolmas vuosi.

Kansanvaltuuskunnan puheenjohtajana on Suomen Tasavallan Esimies, jonka, samoin kuin varaesimiehen, Kansaneduskunta määrää Kansanvaltuuskunnan jäsenten keskuudesta enintään kolmeksi vuodeksi. Samaa jäsentä älköön määrättäkö Tasavallan Esimieheksi kahta kertaa peräkkäin.

60 §.

Kansanvaltuuskunnan jäsenillä on oikeus olla läsnä Kansaneduskunnan istunnoissa ja valiokuntain kokouksissa sekä tehdä ehdotuksia ja ottaa osaa keskusteluun, mutta ei päätösten tekoon.

61 §.

Kansanvaltuuskunnalle kuuluvat asiat valmistellaan kukin sen asianomaisessa osastossa, mutta käsitellään ja päätetään yleisessä istunnossa.

Vähemmän tärkeitä asioita voidaan jättää Kansanvaltuuskunnan jaostojen ja osastojen päätettäväksi.

62 §.

Kansanvaltuuskunnan yleiseen istuntoon kutsuttakoon läsnäolemaan myös Kansaneduskunnan valvojavaliokunnan jäsenet. Älköön Kansanvaltuuskunta päätöstä tehdä, ellei läsnä ole vähintään kaksi hallinnonvalvojakunnan jäsentä ja yksi lainvalvojakunnan jäsen.

63 §.

Kansanvaltuuskunnan päätöksen voimaan saattaminen, mikäli se ei tarkoita ehdotuksen tekemistä Kansaneduskunnalle, lykättäköön toistaiseksi, jos vähintään kaksi valvojavaliokunnan jäsentä ilmoittaa tekevänsä sen johdosta lainmukaisen muistutuksen joko lainvalvojakunnalle tahi hallinnonvalvojakunnalle.

64 §.

Lainvalvojakunnalle älköön Kansanvaltuuskunnan päätöstä vastaan esitettävä muistutusta muusta kuin siitä, ettei se ole lainmukainen. Jos lainvalvojakunta katsoo muistutukseen olevan aihetta, ilmoittakoon Kansanvaltuuskunnalle, missä kohden sen päätös tietäisi poikkeamista laista; ja Kansanvaltuuskunta oikaiskoon päätöksensä, tahi antakoon päätöksen asiassa raueta.

65 §.

Hallinnonvalvojakunnalle älköön Kansanvaltuuskunnan päätöstä vastaan esitettävä muuta muistutusta, kuin että se on vastoin sitä, mitä Kansaneduskunta asiassa todennäköisesti päättäisi.

Jos hallinnonvalvojakunta katsoo tällaiseen muistutukseen aihetta olevan, ilmoittakoon se Kansanvaltuuskunnalle, missä kohden tämän päätös, hallinnonvalvojakunnan käsityksen mukaan, poikkeaa siitä, mitä Kansaneduskunta asiassa todennäköisesti päättäisi. Jos Kansanvaltuuskunta kuitenkin tahtoo pysyä päätöksessään, esittäköön sen Kansaneduskunnan vahvistettavaksi; mutta ellei Kansaneduskunta ole silloin koolla, päättäkööt Kansanvaltuuskunta, valvojavaliokunta ja

valtiovarainvaliokunta yhteisessä kokouksessaan riidanalaisen päätöksen vahvistamisesta tai hylkäämisestä, taikka Kansaneduskunnan kiireellisestä kokoonkutsumisesta, jos asia on erittäin tärkeä.

66 §.

Suomen valtiolliset edustajat ulkomaita varten määrää Kansaneduskunta, Kansanvaltuuskunnan tehtyä esityksen.

67 §.

Ylimpänä oikeusasteena on korkein tuomioistuin oikeusasioissa ja korkein hallinto-oikeus hallinto-oikeudellisissa valitusasioissa.

68 §.

Korkeimman tuomioistuimen ja korkeimman hallinto-oikeuden jäsenet valitsee Kansaneduskunta, Kansanvaltuuskunnan tehtyä esityksen, viideksi vuodeksi. Vaali toimitetaan vuorottain kolmen ja kahden vuoden päästä, niin että määrätty osa jäsenistä joutuu eroamisvuoroon ennemmin kuin toinen osa; ketkä ensimmäisellä kerralla valituista joutuvat eroamisvuoroon jo kolmivuotisen toimiajan jälkeen, ratkaistaan arvalla.

Joka kerta kun vaali toimitetaan, määrää Kansaneduskunta kumpaankin tuomioistuimeen yhden sen jäsenistä esimieheksi.

69 §.

Korkein tuomioistuin ja korkein hallinto-oikeus älkööt päätöstä tehdä tai tuomiota antako, ellei läsnä ole joko prokuraattori tahi vähintään yksi lainvalvojakunnan jäsen.

70 §.

Prokuraattorin valitsee Kansaneduskunta joka kolmas vuosi.

71 §.

Prokuraattorin on valvottava, että kaikki julkisen toimen hoitajat noudattavat lakia ja muutenkin täyttävät velvollisuutensa niin ettei kukaan tule oikeudessaan sorretuksi.

72 §.

Jokainen, joka on tuomarien tahi hallintotoimen hoitajain puolelta vääryyttä kärsinyt, on oikeutettu siitä kantelemaan prokuraattorille, ja esitelkään prokuraattori kantelut, oman lausuntonsa keralla, lainvalvojakunnalle.

73 §.

Prokuraattori toimeenpankoon tarpeellisia tutkimuksia julkisen toimen hoitajain puolelta tapahtuneen vääryyden selville saamiseksi sekä ajakoon tai ajattakoon syytettä, milloin hän tahi Kansaneduskunta, Kansanvaltuuskunta taikka lainvalvojakunta katsoo sellaista toimenpidettä tarvittavan.

74 §.

Prokuraattorilla ja lainvalvojakunnan jäsenillä on oikeus olla läsnä päätöstä tehtäessä missä tuomioistuimessa tahansa.

Lähinnä heidän tulee seurata asioita korkeimmassa tuomioistuimessa ja korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Milloin prokuraattori tahi lainvalvojakunta katsoo päätöksen tai tuomion olevan vastoin lakia, ilmoittakoot viipymättä vastalauseen tuomioistuimen pöytäkirjaan sekä ottakoot harkittavaksi, antaako tapaus aihetta enempään toimenpiteeseen.

75 §.

Prokuraattorin tulee joka vuodelta antaa Kansaneduskunnalle kertomus toiminnastaan ja lain noudattamista koskevista havainnoistaan sekä vaadittaessa tietoja ja lausuntoja Kansanvaltuuskunnalle ja lainvalvojakunnalle.

76 §.

Syytettä, joka nostetaan Kansaneduskunnan asettamaa julkisen toimen hoitajaa vastaan lainvastaisesta menettelystä, käsitelkään erityinen tuomioistuin. Siihen kuuluu puheenjohtajana korkeimman tuomioistuimen esimies sekä kaksitoista Kansaneduskunnan valitsijamiesten aina kolmeksi vuodeksi valitsemaa jäsentä, joista kuusi valitaan toimessa olevista tuomareista ja kuusi muuta jäsentä, jotka valitaan suhteellisilla vaaleilla. Jos korkeimman tuomioistuimen esimies on estetty tai esteellinen, olkoon puheenjohtajana erityisen tuomioistuimen jäsenten kutsuma piirioikeuden

esimies. Valitun jäsenen sijaan astuu tarvittaessa varajäsen. Syyttäjän määrää valvojavaliokunta.

77 §.

Yleisiä ylioikeuksia ovat piirioikeudet.

Piirioikeuden esimiehen valitsee Kansaneduskunta, Kansanvaltuuskunnan tehtyä esityksen, viideksi vuodeksi.

78 §.

Yleisistä alioikeuksista, kuin myös valamiehistön käyttämisestä rikosasioita koskevassa oikeudenkäynnissä, säädetään erikseen.

79 §.

Sitten kun lainsäädännöllä on järjestetty kuntaa suurempain hallintopiirien itsehallintolaitokset, alkoon näiden piirien hallintotoimiin vakinaisesti määrättäkö ketään vastoin sanottujen laitosten suostumusta.

80 §.

Kuntain itsehallinnosta säädetään erikseen. Kunnallista äänioikeutta alkoon kiellettäkö keltään, jolla tämän Valtiosäännön mukaan on valtiollinen äänioikeus.

81 §.

Yliopiston esimiehen valitsee Kansaneduskunta, Kansanvaltuuskunnan tehtyä esityksen ja yliopiston oman ylimmän hallintoelimen annettua lausuntonsa.

82 §.

Valtioelimistä, jotka hoitavat valtiohallinnon erikoishaaroja, säädetään erikseen. Eri alain ballinnossa olkoon kohtuullisen laaja edustus niiden alaisissa laitoksissa ja näiden laitosten teettämässä töissä työkentelevillä, heidän järjestöjensä valitsemain edustajain kautta. Sellaisilla aloilla, joissa hallintotoimi läheisesti koskee suurta osaa koko maan työväenluokasta tahi tarkoittaa pääasiassa työväen olojen järjestämistä, olkoon myös työväen keskusjärjestöillä vaikutusvaltainen edustus.

Eri hallintohaarain keskuselinten esimiehet valitsee Kansaneduskunta, Kansanvaltuuskunnan tehtyä esityksen.

Loppusäännös.**83 §.**

Tämä Valtiosääntö on kaikilta osiltaan oleva pysyvä ja ainoana perustuslakina voimassa, eikä tätä voida muuttaa, selittää tai kumota taikka poikkeuksia tästä tehdä muussa järjestyksessä kuin ylempänä perustuslain säätämisestä ja kansanäänestyksestä on määrätty.

Tämän kautta kumotaan hallitusmuoto 21 päivästä elokuuta 1772 sekä yhdistys- ja vakuuskirja 21 päivästä helmikuuta ja 3 päivästä huhtikuuta 1789, niin myös kaikkien muiden lakien ja asetusten määräykset ynnä muutsäännökset, jotka ovat ristiriidassa tämän Valtiosäännön kanssa.

